

МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ

за работа по преписки и дела за престъпления по чл. 278г, чл. 278д и по чл. 325а – 325в НК

Общи въпроси

1. Настоящите насоки се издават с оглед подпомагане на органите на досъдебното производство при работа по преписки и дела за престъпления по чл. 278г, чл. 278д и по чл. 325а – 325в НК. Те имат за цел да осигурят ефективно взаимодействие с компетентните държавни органи, както и със съответни неправителствени организации за гарантиране на стандартите за осигуряване на защита и за хуманно отношение към животните.

2. Защитата на животните и механизмите за нейното осъществяване се уреждат в отраслови /специални/ закони и подзаконови нормативни актове /Приложение 1/ и се изразява в опазване на техния живот и здраве, предпазването им от нехуманно и жестоко отношение, осигуряване на подходящи грижи и условия за живот, съобразени с техните физиологични и поведенчески особености¹. Минималните стандарти за хуманно отношение са известни като „принципа на петте свободи“:

- свобода от глад и жажда – постоянен достъп до вода и осигуряване на диета, която поддържа животното в добро здраве;
- свобода от дискомфорт – предоставяне на подходящо обкръжение, включително подслон и подходяща площ за почивка;
- свобода от болка, нараняване и заболявания – профилактика, бърза диагностика и лечение;
- свобода да изразяват нормално поведение – предоставяне на достатъчно пространство, подходящо оборудване и обкръжение от себеподобни;
- свобода от страх и стресови ситуации – осигурените условия и работата с животните да е организирана така, че да се избягва тяхното страдание.

Контролни органи

3. Контролни органи, които установяват и санкционират административни нарушения относно защита на животните и могат да налагат и принудителни административни мерки² са:

- *Българската агенция по безопасност на храните /БАБХ/*. Контролът по здравеопазване при отглеждане на животни, както и за спазване на правилата за защита и хуманно отношение към животните се осъществява от министъра на

¹ Вж. чл. 1, ал. 2 ЗЗЖ.

² Вж. чл. 72-75 ЗЗЖ.

земеделieto, храните и горите чрез БАБХ.

- *Изпълнителната агенция по горите /ИАГ/*. Контролът по изпълнение на мерките за защита на дивите животни се осъществява от министъра на околната среда и водите и министъра на земеделieto, храните и горите чрез ИАГ.

- *Органи на местната власт*. Контролът за изоставени животни на територията на общината; за спазване изискванията за защита на животните в приютите на територията на съответната община и т.н. се осъществява от органите на местната власт.

4. Обществен контрол относно прилагането на закона се осъществява от упълномощени представители на юридически лица, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, в чиито устави е предвидена дейност за защита на животните³.

Материалноправни въпроси

5. Разпоредбите на чл. чл. 278г - чл. 278д и чл. 325а - чл. 325в НК са описателно-бланкетни и тълкуването им е поставено в непосредствена зависимост от съответните отраслови норми.

Във всеки конкретен случай следва да се преценява и разграничава с оглед правилната квалификация престъплението от административното нарушение, както и обикновения от маловажния случай, когато е предвиден в състава.

Преценяват се всички относими обстоятелства, които индивидуализират и определят степента на обществената опасност на конкретния случай: единична ли е проявата или масово явление, разпространеност, време и място на извършване; характер и размер на причинените вредни последици, степен на увреждане, размер на имуществените вреди (вкл. с оглед специфичната особеност и ценност на увредените животни/растения-брой и възраст, защитеност, застрашеност и т.н.); отрицателно въздействие върху други обекти (за биоразнообразието, екологичното равновесие и пр.); брой на участвалите лица и използваните технически, транспортни и други средства; по отношение на дееца - осъждан ли е, наказван ли е по административен ред, извършвал ли е друго такова деяние, мотиви и подбуди на деянието, смекчаващи или отегчаващи обстоятелства.

5.1. По чл. 278г - чл. 278д НК.

Опазването на защитените растителни и животински видове от флората и фауната на Република България, както и на тези, които са обект на ползване и търговия, вкл. с екземпляри от застрашени видове, се осигурява чрез специална уредба, вкл. чрез обявяване на защитени зони и територии и регулиране на ползването и търговията с екземпляри от определени видове⁴.

Придобиването и отглеждането на защитени животински видове се забранява, а отглежданите видове се отнемат в полза на държавата, когато няма специално разрешително от Министерството на околната среда и водите. За защитени на територията на цялата страна се обявяват изрично посочени диви животински и растителни видове, като за тях са предвидени конкретни забрани.

³ Вж. чл.57-58 ЗЗЖ.

⁴ Вж. Закон за биологичното разнообразие /ЗБР/.

а) По чл. 278г НК:

- по предмета на престъплението /по ал. 1: „екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна“; по ал. 2: допълнително и „техни части или продукти“/.

Под „екземпляр“⁵ следва да се разбира всяко животно или растение, живо или мъртво, всяка лесно разпознаваема част от тялото или всеки продукт, получен от животното или растението, както и всяка друга стока, която въз основа на съпроводителен документ, опаковка, означение, етикет или друго обстоятелство може да се идентифицира като част или дериват от животно или растение. В понятието „защитен вид“ се включва животински и растителен вид, като защитеността се визира в конкретни законови текстове⁶.

- по изпълнителното деяние /унищожил, повреди, придобие, държи, отчуждил, търгувал/.

Следва да се съобразява, че се касае за живи растителни и животински видове, поради което под „унищожил“ следва да се разбира „убие“, „причиняване на смърт“ за животни, и прекъсване на естествената връзка на растението чрез, бране, отрязване или изкореняване.

При „повреди“ се има предвид трайно увреждане /осакатяване/ на животно, което прави невъзможно връщането в естествената му среда с оглед неговото оцеляване, а при растение – такова засягане, което се отразява негативно на качествата им /възможност за размножаване, приспособимост и други/.

„Придобие“ включва получаване от субекта на фактическа власт върху екземпляр чрез сделка /възмездна, безвъзмездна/ или чрез вземане непосредствено от природата.

„Държи“ се изразява в упражняване на фактическа власт върху екземпляр в неволя, отглеждане /временно, постоянно/ или задържане за определен период от време. Тъй като съставът се осъществява непрекъснато през даден отрязък от време, тази форма на изпълнителното деяние се проявява като продължено престъпление.

„Отчуждил“ означава осъществяване на възмездна или безвъзмездна сделка, при което фактическата власт преминава върху трето лице.

Под „търгувал“ /ал. 2 на чл. 278г НК/ следва да се разбира възмездно отчуждаване, което не е еднократна или спорадична дейност /за разлика от „отчуждил“/, а се извършва по занаят и служи като основно или допълнително средство за препитание.

При извършването на посочените форми „придобие“, „държи“, „отчуждил“ в комбинация, ако са налице и другите условия, може да се осъществи и приложи чл. 26 НК /продължавано престъпление/. Извън това би се осъществила реална съвкупност.

⁵ Вж. допълнителните разпоредби на ЗБР § 1, т. 15, както и т.т. 5, 39 и 40 за „вид“, „флора“, „фауна“.

⁶ Вж. чл. 37 ЗБР, както и чл.38, чл. 40; чл. 47; приложение № 3 ЗБР - придобиването и отглеждането на защитени животински видове се забранява; отглежданите видове се отнемат в полза на държавата, когато няма специално разрешително от Министерството на околната среда и водите /чл. 22, ал. 2 ЗЗЖ/. За защитени на територията на цялата страна се обявяват дивите животински и растителни видове, посочени в приложение № 3 /чл. 37 ЗБР/.

Съставите /без държането/ са резултатни и са довършени с настъпването на посочения общественоопасен резултат - унищожаване, повреждане, придобиване или прехвърляне на фактическата власт. Държането е формално престъпление.

- *деянието да не съставлява маловажен случай*⁷. При преценката се съобразява ценността на предмета /екземпляр от какъв вид и пр./, начинът на извършване на деянието и т.н. Маловажният случай се санкционира като административно нарушение по Закона за биологичното разнообразие.

- по *противозаконния характер* на действията/бездействието, съставляващи изпълнителното деяние. Този елемент от обективна страна отграничава унищожаването при законово предвидени случаи, както и придобиване, държане, отчуждаване, осъществено по предвидения от закона ред със съответно разрешение или сертификат⁸.

- по *субективната страна*. Тя е под формата на пряк и евентуален умисъл /за ал. 1 и 2 на чл. 278г НК/. Съзнаването на факта, че животното/растението е екземпляр от защитен вид, е свързано със съзнание, че извършването на каквито и да било действия спрямо него е обусловено от наличието на разрешение. Касае се за пряк умисъл, когато субектът е наясно с качествата на екземпляра, и за евентуален – когато не се е осведомил, въпреки че не е имало пречка да го направи, което свидетелства за безразличното му отношение към последиците от деянието.

Състамерно е и непредпазливото извършване на деянието съгласно ал. 3 на чл. 278г НК. Това би било възможно, когато при осъществяване на разрешени действия не се вземат необходимите мерки за сигурност или ограничаване на вредите и това е довело до неблагоприятни последици.

б) По чл. 278д НК:

- по *предмета на престъплението* /„екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение № 3 към Закона за биологичното разнообразие, означен със знак (*)“/;

Касае се за европейски или световно застрашени диви гръбначни животни. Съдържанието на понятията „*застрашен вид*“ и „*световно застрашен вид*“ е предвидено в ДР на ЗБР /§ 1, т. 19, 36а/. Тъй като в нормативната база няма точни указания кои са *европейски застрашени видове*, това подлежи на доказване, като се съобразява Европейският червен списък и др.

- *изпълнителното деяние* по чл. 278д е идентично с деянието по чл. 278 г. НК /без търгува/, не се наблюдават различия и по отношение на *противозаконния характер* на деянието.

- по чл. 278д *не се изисква немаловажност на случая*, за да е престъпление. Това означава, че всяко засягане на екземпляр от посочените видове е с достатъчно висока степен на обществена опасност.

- *относно субективната страна* е налице различие, свързано с отсъствието на непредпазлив състав по чл. 278д НК.

⁷ Вж. чл. 93, т. 9 НК, Тълкувателни решения № 23/1981 г., № 62/1978 г., № 53/1986 г. на ВКС; Постановление на пленума на ВС № 6/1984 г. и т.н.

⁸ Вж. Глава трета, раздел VI „Изключения“, чл. 48 и сл., както и Глава четвърта „Търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна. предотвратяване и управление на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове“, чл. 70 и сл. на ЗБР.

5.2. По чл. 325а, чл. 325б и чл. 325в НК.

Съставите осигуряват наказателноправната защита на отношенията, свързани с недопускане на жестоко и нехуманно отношение към животните.

Общите условия за отглеждане на животните, съобразени с техните физиологически и поведенчески особености, се определят с наредби на министъра на земеделието, храните и горите⁹. Условията за отглеждане на дивите животни, съобразени с техните физиологични и поведенчески особености, се определя с наредба на министъра на околната среда и водите. Отглеждането на диви животни извън естествената им среда се допуска само в регистрирани зоопаркове, аквариуми, терариуми, циркове, ферми, волиери и вивариуми¹⁰.

Собствениците на животновъдни обекти и на животни имат предвидени задължения относно осигуряване на изискуемите условия за отглеждане, на ветеринарномедицинско обслужване, за спазване изискванията за защита и хуманно отношение и пр., вкл. да осигуряват постоянен контрол върху здравното им състояние с цел недопускане причиняването на излишни страдания на животните.

Когато собственикът на животно не може да полага грижи за него, следва да го предаде в приют, спасителен център, друг животновъден обект или на нов собственик, който да го отглежда в съответствие с физиологичните и поведенческите му особености. Който намери болно или наранено животно, е длъжен да информира приюта за животни, съответните органи на местната власт, областната дирекция по безопасност на храните, районното управление на Министерството на вътрешните работи или териториалните поделения на Изпълнителната агенция по горите¹¹.

Минималните изисквания за защита и хуманно отношение при отглеждане, използване, продажба, транспортиране, клане и умъртвяване на различни видове животни се уреждат с наредби на министъра на земеделието, храните и горите¹².

Нормативно са предвидени ангажименти за различни органи¹³, организации и лица, свързани и с грижата за безстопанствени животни.

Безстопанствените животни се настаняват в регистрирани приюти.

Органите на местната власт изграждат приюти за безстопанствени животни, за дейността на които отговарят кметовете на населените места. Те се стопанисват от общините и/или организациите за защита на животните, регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Организациите за защита на животните могат да създават собствени приюти за безстопанствени животни. Всеки приют разработва и прилага система за информиране на гражданите за животните, които се предлагат за отглеждане, в т. ч. в интернет страница и публикации в медиите¹⁴.

⁹ Вж. чл. 19 ЗЗЖ.

¹⁰ Вж. чл. 182 ЗВД.

¹¹ Вж. чл. 11, чл. 16 ЗЗЖ.

¹² Вж. чл. 11, чл. 12, 14 - 18, 20 ЗЗЖ, чл. 132, 149, 150 ЗВД.

¹³ Кметовете на общини, Националното сдружение на общините в Република България, Българският ветеринарен съюз и организациите за защита на животните, регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, в чиито устави е предвидена дейност за защита на животните.

¹⁴ Вж. чл. 137, ал. 1 ЗВД, чл. 41 ЗЗЖ.

- *По предмета на престъпленията:* За престъплението по чл. 325а няма законово изискване за принадлежност на животните към определен вид. За съставомерността по чл. 325б и чл. 325в НК изрично е предвидено „*гръбначно животно*“, което означава вкл. домашно, диво, безстопанствено.

- *По изпълнителното деяние:* По чл. 325а НК формите на изпълнителното деяние са свързани с осъществяването или осигуряването на бой с животни /по ал. 1: „организира или участва в провеждането на боеве с животни, отглежда, тренира или предоставя животни за боеве“; по ал. 2: „организира или участва в залагания при боеве с животни“/ и са следните:

Организиране на боеве с животни означава създаването на условия за провеждане на бой с животни – намиране на подходящи помещения, намиране /подбор/ на подходящи животни, намиране на публика, определяне на подходящи правила, по които да се провеждат боевете и т.н.

Участие в провеждането на боеве с животни се отнася към създаването на конкретни условия за физически контакт между животните, включени в боя.

Отглеждане на животни за боеве е свързано с отглеждането на животни, предназначени за включването им в боеве. Обичайно това включва отглеждането на агресивни или други подходящи за това породи.

Трениране на животни за боеве означава целенасочена дейност към обучение на животно да участва в боеве, стимулиране на агресивните му нагласи.

Предоставяне на животни за боеве означава физическото предаване на животни на лица, които организират боеве с тях.

Предвидени са и квалифицирани състави, свързани с повторност, с особености на субекта /с оглед образование – ветеринарни лекари или техници, или дейност по отглеждане на животни/, присъствие на малолетно или непълнолетно лице на боевете, с цел разпространение, които не разкриват особености.

Организирането на залагания в боеве с животни е свързано със създаването на условия за приемането на залози, тяхното приемане, обработване и изплащане на съответни суми. Касае за хазартна дейност и съставът по ал. 3 на чл. 325а НК е специален спрямо този по чл. 327 НК.

Участието на залагания в боеве с животни се отнася до еднократно участие в залагане. Боят с животни е самостоятелна проява на жестоко отношение¹⁵, наред с предвиденото причиняване на смърт, тежко или трайно увреждане на гръбначно животно като субектът *прояви жестокост* към гръбначно животно /чл. 325б НК/.

Не се смятат за жестокост към животните и не са противозаконни действия, които се извършват при ограничаване и ликвидиране на заразни болести, при осъществяването им като разрешени дейности и т.н. /лов и риболов съобразно Закона за лова и опазване на дивеча и Закона за рибарството и аквакултурите; регламентирани медицински експерименти и лекарствени изпитвания; клане на животни, отглеждани за месо и суровини, както и за религиозни ритуали на

¹⁵ В редакция от 2008 г. на чл. 10 ЗЗЖ изрично боят с животни и причиняването на увреждане и смърт на животни са предвидени като прояви на особена жестокост, а от 2011 г. същите са съставомерни по чл. 325а и чл. 3235б НК.

регистрирани вероизповедания и т.н.¹⁶ Не е неправомерно причиняването на увреждания и смърт на животни, когато се извършва и при условията на крайна необходимост¹⁷.

Изпълнителното деяние по чл. 325в НК /„не положи достатъчно грижи за гръбначно животно, което се намира под негов надзор“/ се осъществява с несъответно на дължимото действие/бездействие на лицето, под чийто надзор е животното. Ориентир при преценката на дължимото поведение е нормативната уредба, която предвижда общи и специфични /относно диви животни; при използване на животни за определени дейности¹⁸ и пр./ изисквания към отглеждането и грижата за животните¹⁹.

Престъплението по чл. 325в НК е със сложна правна конструкция и засяга два обекта – освен обществените отношения, осигуряващи хуманното отношение и полагане на грижи за животните, засяга и обществените отношения, осигуряващи живота и здравето на хората.

Въздействието, което причинява вредоносния резултат, се постига чрез усложнен причинно-следствен механизъм – вследствие неполагане на достатъчно грижи от извършителя гръбначното животно, намиращо се под негов надзор, уврежда човек.

Обективната страна изисква причинна връзка между несъответните грижи и резултата – телесна повреда /по ал. 1/ или смърт /по ал. 2/.

Субективната страна по отношение на резултата предполага непредпазлива форма на вина.

Проверка и досъдебно производство

6. Когато съобщението не съдържа достатъчно данни за образуване на досъдебно производство и не се налага провеждането на неотложни действия, прокурорът може да възложи извършването на предварителна проверка на органите на МВР и/или на контролните органи за ветеринарномедицинските дейности и за спазване правилата за хуманно отношение към животните.

Съобразно случая, прокурорът може да укаже включване/допускане на упълномощени представители на юридически лица, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, в чиито устави е предвидена дейност за защита на животните, с оглед осъществяване на обществен контрол.

Прокурорът осъществява координацията с другите компетентни държавни органи за подпомагане осигуряването на необходимите условия и действия по изземването и настаняването в приют или друго специализирано заведение /приложение 2/. В тази връзка е препоръчително предварителното изясняване на наличните действащи заведения и възможности относно видове животни, капацитет, изисквания и др.

Когато възлага на органите на МВР проверка или провеждане на досъдебно производство, указва ангажирането по възможност на специализирани

¹⁶ Вж. чл. 8 ЗЗЖ, чл. 117, ал. 1, т. 10, 11 и 12, чл. 159, ал. 3, чл. 160, ал. 2 и чл. 179, ал. 3 ЗВД.

¹⁷ Вж. чл. 13 НК, както и изрично чл. 62, ал. 4 ЗЗЖ.

¹⁸ Диви животни; цирк, театър, вариете и други увеселителни заведения, състезания, изложби, реклами и филмови снимки; продажба в зоомагазини; транспорт.

¹⁹ Вж. съответно глава втора и трета от ЗЗЖ, чл. 149-150 ЗВД.

служители с оперативни и разследващи функции²⁰ /приложение 3/.

7. При упражняване на правомощията по чл. 212-213 НПК прокурорът следва да съобразява евентуално реализираната административно-наказателна отговорност с оглед спазване на принципа *ne bis in idem*.

8. При смърт или увреждане на човек досъдебното производство се провежда приоритетно съобразно методиката и тактиката на разследване на съответните видове престъпления от общ характер.

При смърт или увреждане на животно в огледа участва и ветеринарен лекар, като се вземат мерки за своевременно оказване на необходимата ветеринарно-медицинска помощ.

Съобразно конкретния случай, животното се иземва по реда на НПК и със съдействието на съответните контролни органи /с оглед вида на животното/ или ЮЛ с нестопанска цел, като се настанява в приют или друго специализирано заведение.

9. При осъществяване на правомощията си по ръководство и надзор върху разследването наблюдаващият прокурор, освен съобразяването с отрасловата /специалната/ нормативна уредба, за всеки конкретен случай извършва преценка на необходимостта от назначаване на експертиза:

Ветеринарномедицинска експертиза се назначава, когато се изискват познания от областта на ветеринарната медицина. При престъпленията по чл. 325а - 325в НК тя може да отговори на следните примерни въпроси:

- Какви са причинените увреждания на животното?
- Какви са причините за заболяването, увреждането или смъртта на животното и какъв е механизмът на причиняването им?
- Има ли предразполагащи фактори за заболяването, увреждането или смъртта на животното и кои са те?
- В какво се е изразило неправилното хранене, отглеждане или използване на животното?
- Какви правила и изисквания на отрасловите нормативни актове и на добрите практики не са спазени?
- Има ли причинна връзка между неспазването на изискванията и настъпилото увреждане?
- Могло ли е да се предвиди и предотврати противоправният резултат?
- Взети ли са всички необходими мерки за недопускането му?
- Проведено ли е лечение, правилно ли е то и какви са резултатите от него?

Зоологическата експертиза, като подвид на съдебно-биологичната експертиза, се назначава, когато се изискват познания от областта на зоологията. Тя може да установи:

- вида на съответното животно, както и дали съответните обекти са части или продукти, произхождащи от определен вид животно;
- принадлежността²⁰ установеното животно към конкретен защитен или застрашен вид /с оглед на чл. 278г и чл. 278д/, респективно че е гръбначно животно /за чл. 325б и чл. 325в НК/.

²⁰ Вж. Заповед № 8121з-205/18.06.2014 г. на министъра на вътрешните работи за утвърждаване на процедури за реагиране.

Ботаническа експертиза, като подвид на съдебно-биологичната експертиза, се назначава, когато се изискват познания от областта на ботаниката, която може да установи:

- вида на съответното растение, както и дали съответните обекти са части или продукти, произхождащи от определен вид растение;
- принадлежността установеното растение към конкретен защитен или застрашен вид с оглед на чл. 278г, както и на чл. 278д – доколкото установеният вид е включен в приложение № 3 към Закона за биологичното разнообразие, означен със знак (*);
- какви структурни или функционални увреждания са причинени на растението с оглед преценката дали се касае за повреждане или унищожаване и т.н.

Приложения:

№ 1 Списък на относими нормативни актове;

№ 2 Регистри на приюти и развъдници;

№ 3 Актове на МВР, създаващи специализирани полицейски органи

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

СОТИР ЦАЦАРОВ